

JAARVERSLAG HUMANISTISCH HISTORISCH CENTRUM 2012

(vastgesteld AB-vergadering 1 mei 2013)

1. ALGEMEEN

Het verslagjaar 2012 staat in het teken van het afronden van het in 2007 in gang gezette grote Archiefbewerkingsproject. Aan dit project is door onze HHC beroepskrachten en vrijwilligers, in samenwerking met extern ingehuurd gespecialiseerde vakkrachten, met grote overgave gewerkt. Het komt er kort samengevat op neer, dat een zeer groot aantal archieven van humanistische organisaties (zoals o.a. van het Humanistisch Verbond, de IHEU en het Humanistisch Vormings Onderwijs) en personen is bewerkt en ontsloten en kon worden overgedragen aan het Utrechts Archief. Dit rijksarchief zorgt voor een opslag die in alle opzichten voldoet aan de moderne vereisten van archiefopslag. In de Utrechtse depots is het opgeslagen archiefmateriaal van de Humanistische beweging vanaf nu toegankelijk voor onderzoekers en geïnteresseerden. Met een zekere trots stelt het HHC bestuur dat hiermee een belangrijke stap vooruit is gezet in het behoud van het humanistisch erfgoed. En zeker zo belangrijk, in het vergroten van de mogelijkheid om er kennis van te nemen en onderzoek naar te doen.

Maar naast de laatste loodjes ter zake het grote Archiefbewerkingsproject is er, in overeenstemming met het voor 2012 voorgenomen werk, nog veel meer tot stand gebracht en/of ter hand genomen. Zo is onder andere de bewerking van archieven van de vereniging Humanitas en van het archief van de dienst Humanistisch Thuisfront in gang gezet. In het onderstaande volgt een overzicht van wat het HHC in 2012 onderhanden nam en waar mogelijk afrondde. Van belang hierbij was, dat HHC het jaar kon beginnen met een grote blijk van vertrouwen vanuit de Humanistische beweging. De door de Humanistisch Alliantie en de Universiteit van Humanistiek verstrekte (uiteraard gelimiteerde) financiële garantstelling op basis van het HHC werkplan 2012 en de financiële onderbouwing daarvan, was een essentiële steun in de rug om energiek aan de slag te gaan.

Goed om te vermelden is en blijf, dat het HHC ook in het verslagjaar weer kon rekenen op de niet aflatende steun van vrijwillige medewerkers. Het kan niet genoeg herhaald worden te zeggen, dat zonder hun aandeel het vele voorgenomen werk niet voor elkaar te krijgen zou zijn geweest.

2. VOORNEMENS EN BEREIKTE DOELEN

*** Meerjarenbeleid 2011 - 2014**

Het in 2010 vastgestelde Meerjarenbeleidplan 2011 – 2014 was zoals te verwachten een vanzelfsprekend uitgangspunt voor het HHC-werkplan 2012. In dit werkplan is net als in 2011 op kern-of primaire taken (te weten: Archiefwerkzaamheden, Documentatie, Research & Onderzoek en Voorlichting & Communicatie) en op ondersteunende taken aangegeven aan welke beoogde resultaten door wie gewerkt zou gaan worden en wanneer een en ander geacht werd gereed te zijn. Verder stond in het werkplan 2012 aangegeven welke ondersteunende taken en bestuurlijke werkzaamheden van HHC verwacht zouden mogen worden.

*** Vrijwilligersbeleid**

Het uitgeschreven HHC-vrijwilligersbeleid bleef onverkort haar geldigheid behouden. Voor de bij HHC betrokken vrijwilligers een duidelijk richtsnoer om te weten wat zij van HHC mogen verwachten en wat HHC van hen verwacht. Ook in 2012 mochten de vrijwilligers

weer rekenen op een gezellige jaarbijeenkomst die deze keer gehouden werd in Hollandsche Rading ten huize van HHC-directeur Bert Gasenbeek.

***Archiefbewerkingsproject(en)**

1. Zoals al vermeld kon het in 2007 aangevangen grote archiveringsproject (het bewerken van ca. 111 m1 archieven van o.a. het Humanistisch Verbond, de IHEU, Het Humanistisch Vormings Onderwijs, de Humanistische Geestelijke Verzorging bij de Krijgsmacht, etc.) worden afgerond door het in oktober officieel overdragen van het bewerkte materiaal aan het Utrechts Archief. Een en andere gebeurde tijdens een speciale bijeenkomst waarin het belang van humanistische archieven werd onderstreept door sprekers vanuit de humanistische beweging en enkele gastsprekers. Het afgeronde archiefbewerkingsproject is meegefinancierd door het Prins Bernhard Cultuurfonds en het VSB fonds.

2. Er is een bewerking gemaakt van een aanvulling op de archieven van de Dienst Humanistische Geestelijke Verzorging (HGV) bij de krijgsmacht. Tevens zijn de persoonlijke archieven van enkele humanistische geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht via een plaatsingslijst toegankelijk gemaakt. Overigens zijn niet al deze persoonlijke archieven zondermeer toegankelijk. In voorkomende gevallen is toestemming van HHC nodig. De archiefaanvullingen zijn na bewerking ondergebracht bij het Utrechts Archief.

3. Vanaf juli is een bewerking van de archieven van Humanitas in gang gezet. Eerder in het jaar werd het oud archief van het landelijk bureau van Humanitas gesorteerd en in circa vijftig verhuisdozen naar Utrecht getransporteerd. Het naar Utrecht gehaalde materiaal zal bij HHC worden ontdebeld, ontijzerd en zuurvrij worden verpakt. Eenmaal bewerkt gaat het naar het Utrechts Archief.

4. In oktober is, als kleine klus, begonnen met het opruimen van het HHC-archief. Waarbij nog eens goed naar voren kwam dat het op poten krijgen van HHC de nodige haken en ogen kende.

***Digitaliseringsproject**

1. HHC was tot 2012 betrokken bij een ambitieus landelijk “oral history” ontwikkelingsproject waarvan de initiatiefnemers een landelijke database met interviews over uiteenlopende onderwerpen voor ogen stond. Het project werd in het verslagjaar beëindigd met een slotbijeenkomst te Hilversum bij het Instituut voor Beeld en Geluid zonder dat HHC er veel aan had gehad of mee was opgeschoten. Maar gelukkig zijn wij er met onze vrijwilligers ook op eigen kracht mee aan de gang gegaan. In de context van de deelname aan het ontwikkelingsproject ‘Verteld Verleden’, was in het recente verleden besloten de digitalisering van bij HHC aanwezig audiovisueel materiaal ter hand te nemen. Te weten het digitaliseren van het op de plank liggende beeld en geluid materiaal (geluidscassettes met interviews en opnames van radioprogramma’s, geluidsbanden op spoel en videobanden). Nadat onder aanvoering van vrijwilligerscoördinator Jeroen Breekveldt het merendeel van het bandmateriaal al in 2011 door vrijwillige medewerkers was overgezet en bewerkt is er in 2012 gezorgd voor een test om de gedigitaliseerde interviews en gesprekken via de HHC website toegankelijk te maken. Het is inmiddels mogelijk om met enkele muisklikken de beschrijving van het geluidsmateriaal (interviews) te openen, op steekwoorden te doorzoeken, te downloaden en af te luisteren. Een presentatie van deze wijze van toegankelijkheid van humanistisch bronmateriaal vond plaats tijdens de overdracht van humanistische archieven aan het Utrechts Archief in oktober. Overigens is het digitaliseren van geluidsbandmateriaal in 2012 gewoon vervolgd. Dat wil zeggen, dat nog liggend en ook nieuw ingebracht materiaal in bewerking is genomen.

2. Vanaf juni 2011 is met drie vrijwillige medewerkers een begin gemaakt met het ambitieuze plan om bij HHC beschikbare foto's vanuit de humanistische beweging te digitaliseren. In 2012 waren al meer dan 1600 foto's in een digitale bestand opgenomen. Dit digitale fotoproject is erop gericht om tot een "fotodatabase" te komen die online door belangstellenden (o.a. humanistische organisaties) kan worden ingezien. Verwerkt zijn intussen foto's zoals die zijn gebruikt in bladen als Humanist, Mens en Wereld en EGO (het blad van de dienst humanistische geestelijke verzorging bij de krijgsmacht) en die zaken betreffen als bekende en minder bekende leden van humanistische organisaties, gebouwen, bijeenkomsten, congressen, etc. Ook is het fotoarchief van de IHEU (Internationale Humanistische en Ethische Unie) bewerkt en is begonnen met de fotocollectie van de Universiteit van Humanistiek en die van de vereniging Humanitas.

***Voorlichting & Publicaties**

1.Nieuwsbrief

Net als in het voorafgaande jaar waren er in 2011 in principe weer vier digitale Nieuwsbrieven gepland. Deze verschenen april, juni, september en december onder redactie van Nicole Christiaans en Jules Brabers in de nieuwe digitale, overzichtelijke, informatieve en interactieve vorm waarmee eind 2011 en begin was gemaakt. Via deze nieuwsbrieven werden de HHC donateurs, de Humanistische Alliantieleden en andere geïnteresseerden op de hoogte gehouden van het reilen en zeilen van het HHC.

2.Website en Blogs

* Het bijhouden van de HHC website was gedurende het verslagjaar de verdienste van Jules Brabers en Nicole Christiaan. Zij zorgden er voor dat de opgenomen informatie steeds zo actueel mogelijk was en bleef.

Vanaf het voorjaar van 2011 is, om het belang van HHC voor de humanistische beweging onder de aandacht te brengen, een blog op de site van Human.nl van start gegaan.

Uitgangspunt bij de invulling is het belichten van een actueel onderwerp aan de hand van historisch (humanistisch) materiaal. Er verschenen zo'n acht blogs op de website van de Humanistische Omroep Stichting van de hand van respectievelijk Bert Gasenbeek, Rob Tielman, Pieter Edelman en Ruurd Ouwehand.

3.Traditiekamer Vrijdenkers

In een van de werkruimten van het HHC aan de Universiteit voor Humanistiek is in het voorjaar een forse vitrinekast geplaatst waarin herinneringsmateriaal (foto's, plaquettes, handschriften, boeken en portretten van vrijdenkers) uit het roemrijke verleden van de vrijdenkersbeweging De Vrije Gedachte is ondergebracht. Deze opstelling is te zien als het sluitstuk van de verhuizing van de vereniging DVG van Rotterdam naar Utrecht.

4.Boekuitgaven

*In het verslagjaar verscheen in de serie Humanistisch Erfgoed deel 16. Onder de titel "Van jeugdig pacifisme naar geestelijke weerbaarheid" wordt de Jongeren Vredes Actie 1924 – 1940 onder de aandacht gebracht. De JVA was een radicaal pacifistische jongerenorganisatie opgericht door bevlogen jonge humanisten (o.a. Jaap van Praag en Garnt Stuiveling) die in de dertiger jaren van de vorige eeuw leeftijdsgenoten probeerden te overtuigen van de noodzaak zich voor de vrede in te zetten.

*Tevens verscheen in de serie Humanistisch Erfgoed deel 17. Dit door Vincent Stolk en Bert Gasenbeek samengestelde boek onder de titel "Liefde, dood en Jodenhaat" betreft een (her)uitgave van Jan Hoving's levensherinneringen en radioredes tegen de Jodenhaat.

Hoving was voorzitter van de vrijdenkersvereniging De Dageraad en redacteur van het tijdschrift De Vrijdenker in het interbellum.

5. Humanistische Canon

Even als in het voorafgaande jaar is er in 2012 gewerkt aan het uitbreiden van de Humanistische Canon, die te lezen is op de HHC website en op de website van Human.nl

6. Kernteksten humanisme

In het verslagjaar is een begin gemaakt met het digitaliseren en op de HHC-website plaatsen van kernteksten vanuit de humanistische beweging. Het gaat hierbij om teksten die belangrijk zijn of zijn geweest voor het ontstaan en/of de ontwikkeling van de humanistische beweging waarbij gedacht moet worden aan bijvoorbeeld: een brochure, een belangrijke toespraak, een biografie of een boek. De kernteksten zijn bedoeld als bronmateriaal voor wie onderzoek wil doen naar het humanisme of de humanistische beweging.

7. Humanistische bloemlezing

In het laatste kwartaal kwam er schot in het realiseren van een idee van de afdeling Zwolle van het Humanistisch Verbond om tot de uitgave van een humanistische bloemlezing te komen. Dat wil zeggen een boek met inspirerende teksten waarin de humanistische levensvisie en/of levenshouding tot uitdrukking wordt gebracht. Onder redactie van Wim Kosten (HV-Zwolle), Bert Gasenbeek (HHC) en Jan Hein Mooren (UvH) worden 365 teksten uit de Nederlandse- (en wereld)literatuur verzameld. Gemikt wordt op een uitgave eind 2013 begin 2014.

8. Bijeenkomsten

*De al gememoreerde overdrachtsbijeenkomst van bewerkte humanistische archieven aan het Utrechts Archief op 12 oktober had het karakter van een feestelijke middag waarop werd ingegaan op het belang van de overgedragen archieven voor het humanistisch en tevens ook het Nederlands cultureel erfgoed. Tijdens de middag werd aan de bezoekers via de HHC website de elektronische toegankelijkheid van de opgeslagen archieven gedemonstreerd.

*Op 9 november organiseerde HHC in samenwerking met het J.P. van Praag Instituut en vrijdenkersvereniging De Vrije Gedachte een publiekbijeenkomst onder de titel "Tegen oorlog en onmenselijkheid". Tijdens deze bijeenkomst werd stil gestaan bij de voor-oorlogse wortels van de na-oorlogse humanistische beweging, in het bijzonder die van de Jongeren Vredes Actie waarvan Jaap van Praag destijds voorzitter werd. Aan het slot van de bijeenkomst werd reikte het Humanistisch Vredesberaad (HVB) de prijs "Journalist voor de Vrede" uit die in 2012 gewonnen werd door Gie Goris hoofdredacteur van het Vlaamse maandblad Mondiaal Nieuws.

3. ONDERSTEUNENDE TAKEN

Conform hierover in 2010 met de vereniging De Vrije Gedachte gemaakte afspraken verzorgde HHC de dagelijkse ondersteuning van DVG. Het betekende in 2012 onder andere dat het HHC-bureau optrad als vraagbaak, de post beheerde en verzorgde, het lopend archief bijhield, ondersteuning bood aan de verzorging door een DVG vrijwilliger van de DVG-website en de DVG bestuursvergaderingen faciliteerde. Daarnaast werd gezorgd voor organisatorische en publicitaire ondersteuning van een aantal DVG-activiteiten zoals: de DVG introductiedag nieuwe leden op 29 maart, de DVG algemene ledenvergadering op 21

april, de atheïsmedag van 30 juni, de Anton Constancelezing en de uitreiking van de DVG scriptieprijs op 13 oktober.

4. BESTUUR

Gedurende het verslagjaar bestond het algemeen bestuur (AB) uit de volgende personen. Voorzitter Rein Zunderdorp, secretaris Michael Kerkhof, penningmeester Henk Engelsman, leden Rudolf de Jong en Willeke Los. In de novembervergadering van het AB werd Jaap Kloosterman (oud directeur van het IISG) als nieuwe medebestuurder welkom geheten. In deze zelfde vergadering gaf Rudolf de Jong te kennen aan in het voorjaar van 2013 zijn bestuursdeelname te zullen beëindigen maar niet alvorens een suggestie te hebben gedaan voor een opvolg(st)er.

In het afgelopen jaar vonden er twee AB-vergaderingen plaats (22 mei en 19 november) waarin de volgende zaken aan de orde kwamen: *Behandeling en vaststelling van het algemeen en het financieel jaarverslag 2011; *de actualisering en hernieuwde vaststelling van een HHC-Meerjarenbeleid 2011- 2014 (inclusief consequenties en toekomstperspectief); de vaststelling van het jaar programma/de begroting 2013 * de bestuurssamenstelling; *de afronding van het Archiefproject; *het digitaliseringprogramma; *het donateurbeleid en *het boekuitgavenbeleid.

Zoals onder het kopje algemeen al is aangegeven kon 2012 van start gaan zonder financiële perikelen. Een door de Universiteit voor Humanistiek en de Humanistische Alliantie verleende garantstelling zorgde voor een solide financiële grondslag om het voorgenomen programma voor 2012 ter hand te nemen. Vanzelfsprekend was HHC zeer content met dit vertrouwen. Eind 2012 liet het zich tot tevredenheid van het HHC aanzien dat er naar alle waarschijnlijkheid voor 2012 geen of nauwelijks een beroep op de afgegeven garantstelling zou hoeven worden gedaan.

Het dagelijks HHC bestuur vergadert in principe eens per vier weken. Afhankelijk van omstandigheden meer of minder. In 2012 werden zeven bestuursbijeenkomsten gehouden. De bestuursvergaderingen (zowel DB als AB vergaderingen) zijn tevens bijgewoond door Bert Gasenbeek als HA-directeur. Enkelen ook door medewerker Jules Brabers en bureauvrijwilligster Nicole Christiaans.

Michael G. Kerkhof, secretaris HHC-bestuur.